

การพัฒนาการทำความสะอาดมือของนักศึกษาพยาบาล

Improving Hand Hygiene Practices among Nursing Students

วิลาวณย์	พิเชียรเสถียร	พด. *	Wilawan	Picheansathian	DN.*
สมหวัง	दानชัยวิจิตร	พบ.**	Somwang	Danchaivijitr	MD.**
วันชัย	มั่งตุ้ย	พด.*	Wanchai	Mongtui	DSN.*
สุราทิพย์	อุปลาบัติ	พม.***	Sutatip	Uppalabut	MSN.***
พัชรี	วรกิจพูนผล	พม.***	Pacharee	Woragidpoonpol	MSN.***
จิราวรรณ	ดีเหลือ	พม.****	Jirawan	Deeluea	MSN.****

บทคัดย่อ

การทำความสะอาดมือเป็นวิธีการที่สำคัญในการป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาล การเพิ่มการทำความสะอาดมือของบุคลากรสุขภาพจะช่วยลดการติดเชื้อในโรงพยาบาลลงได้ การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบผลของการพัฒนาการทำความสะอาดมือต่อความรู้ ความเชื่อและการปฏิบัติการทำความสะอาดมือของนักศึกษาพยาบาล โดยศึกษากับนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งจำนวน 118 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการสอน แบบบันทึก การสังเกต แนวคำถามสนทนากลุ่ม แบบวัดความรู้และแบบวัดความเชื่อ การพัฒนาการทำความสะอาดมือประกอบด้วย การอบรม การนิเทศน์ของอาจารย์และการให้ข้อมูลย้อนกลับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติวิกคอกชันแบบจัดคู่อันดับและสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่า

หลังได้รับการพัฒนาการทำความสะอาดมือ นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ และความเชื่อถูกต้อง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จาก 9.15 คะแนน เป็น 12.29 คะแนน ($p < 0.001$) และจาก 97.16

* รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* Associate Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

** ศาสตราจารย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

** Professor, Faculty of Medicine, Mahidol University

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

*** Associate Professor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

**** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

**** Instructor, Faculty of Nursing, Chiang Mai University

คะแนน เป็น 108.48 คะแนน ($p < 0.001$) ตามลำดับ การปฏิบัติการทำความสะอาดมือของนักศึกษาพยาบาลถูกต้องเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากร้อยละ 11.31 เป็นร้อยละ 39.71 ($p < 0.001$) ปัจจัยที่ทำให้ไม่ทำความสะอาดมือคือ ไม่มีความรู้ ลืม คิดว่ามือไม่สกปรก มือแห้ง และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

ผลการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่า การพัฒนาการทำความสะอาดมือมีผลในการเพิ่มความรู้ความเชื่อและการปฏิบัติการทำความสะอาดมือของนักศึกษาพยาบาล แต่อย่างไรก็ตามการปฏิบัติการทำความสะอาดมือยังต่ำกว่าที่ควร การพัฒนาการทำความสะอาดมือของนักศึกษาพยาบาลจึงควรคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย

คำสำคัญ: การพัฒนา การทำความสะอาดมือ นักศึกษาพยาบาล

Abstract

Hand hygiene is considered to be an important intervention to prevent hospital acquired infection. Improvement in hand hygiene among health care workers will lead to considerable reduction in nosocomial infections. However, hand hygiene compliance among nurses remains low. The purpose of this quasi-experimental research was to examine the effects of hand hygiene promotion program on knowledge, beliefs, and practices regarding hand hygiene among nursing students. The study samples were 118 nursing students of a university in Thailand. The research instruments were a lesson plan, an observational recording form, a focus group discussion guide, a knowledge questionnaire, and a self-report to measure beliefs. The content validity was approved by an expert panel. Hand hygiene promotion program consisted of training, supervision of mentor, and performance feedback. Data were analyzed using descriptive statistics, Wilcoxon match-paired signed rank test and Chi-square test.

The results of study

After implementing a hand hygiene promotion program, the knowledge and belief scores among nursing students improved significantly from 9.15 to 12.29 ($p < 0.001$) and from 97.16 to 108.48 ($p < 0.001$). In addition, hand hygiene practices among nursing students improved significantly from 11.31% before the program to 39.71% after the program ($p < 0.001$). The main factors for non-compliance with hand hygiene were lack of knowledge, forgetfulness, the perception that hands were not contaminated, skin dryness, and unavailability of supplies.

The results of this study suggest that the promotion program on hand hygiene appears effective in improving knowledge, beliefs, and practices regarding hand hygiene among nursing students. Nevertheless, overall hand hygiene compliance remained low. To further improve hand hygiene practices, other related factors must be considered.

Keywords: Improving Hand Hygiene, Nursing Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การติดเชื้อในโรงพยาบาลเป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุขของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ (Danchaivijitr, Dhiraputra, Santiprasitkul, & Judang, 2005; Sheckler, 2002; Wilcox & Dave, 2000) ที่สำคัญคือ อาจทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม รวมทั้งบุคลากรสุขภาพอาจติดเชื้อจากผู้ป่วยด้วย กลไกการแพร่กระจายเชื้อจุลินทรีย์จากผู้ป่วยรายหนึ่ง ไปยังผู้ป่วยอีกรายหนึ่งผ่านทางมือของบุคลากรสุขภาพพบได้มากที่สุด (Boyce & Pittet, 2002; World Health Organization [WHO], 2007) เนื่องจากการทำงานของบุคลากรสุขภาพที่ต้องสัมผัสผู้ป่วย อยู่เสมอโดยเฉพาะพยาบาล จึงทำให้มือของบุคลากรสุขภาพอาจมีการปนเปื้อนเชื้อได้จากการปฏิบัติกิจกรรมกับผู้ป่วย (Hota, 2004; Pittet, Dharan, Touveneau, Sauvan, & Perneger, 1999; Pessoa-Silva, Dharan, Hugonnet, Touveneau, Posfay-Barbe, Pfister et al., 2004) มาตรการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลดังกล่าวคือ การทำความสะอาดมือ ดังที่มีการศึกษาหลายรายงานพบว่า การทำความสะอาดมือของบุคลากรสุขภาพที่ถูกต้องทำให้อัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาลลดลง (Pittet, Hugonnet, Harbarth, Maurouga, Squvan, Touveneau et al., 2000; Pittet, 2001; Simmons,

Bryan, Neiman, Spencer, & Arheart, 1990) แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาจากหลายโรงพยาบาลพบว่าบุคลากรสุขภาพ มีการทำความสะอาดมือต่ำกว่าร้อยละ 50 (วิไลวรรณ จงรัชชัฏย์, 2540; Picheansathian, 1998; Picheansathian, Pearson Suchaxaya, 2008; Pittet, Mourouga, & Perrieger, 1999) นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นพยาบาลต่อไปในอนาคตจึงจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมกรรมการทำความสะอาดมือที่ถูกต้องในขณะ ที่ศึกษาอยู่ เพื่อให้มีความรู้ที่ถูกต้อง มีความตระหนัก ถึงความสำคัญของการทำความสะอาดมือ เกิดทัศนคติหรือความเชื่อทางบวกต่อการทำความสะอาดมือ การอบรมให้ความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะทำให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติให้ถูกต้องมากขึ้น (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2544; วิจิตร อาวะกุล, 2540) ผลการสำรวจความรู้ของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับการติดเชื้อ ซึ่งมีข้อคำถามเกี่ยวกับการทำความสะอาดมือด้วยพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ในเรื่องนี้ต่ำกว่าร้อยละ 80 จึงควรได้รับการแก้ไขโดยการให้ความรู้เพิ่มขึ้น (El Ayyat, Sayed, Abou Had, 2000) ทั้งนี้การอบรมให้ความรู้ต้องเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของการอบรม การอบรมให้ความรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติได้วิธีหนึ่ง คือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม